

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

„Najboljša je
pač voda.“

PIŠČALKA

za
abstinente,
pivce in pijance.

CELJE
ZVEZNA TISKARNA.

Piščalka izhaja vsak mesec 20. tega ter stane na leto 4 K, za dijake 3 K.

Naročnina naj se pošilja po poštni položnici, če pa po nakaznici pa na: **Upravništvo «Piščalka» v Celju.**

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: **Franc Avsec, Št. Juri pod Kumom, pošta Radeče.**

Leposlovnji spisi pa na naslov: **Leopold Lenard, Radeče pri Zidanem mostu.**

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: **Anton Černe.**

P. T. Naročnikom. Jako veliko naročnikov še ni poravnalo naročnine, list so obdržali, za plačilo se pa ne zmenijo. Prosim še enkrat naj to brezpogojno store tekom tega meseca, da poravnamo račune v tiskarni in vemo, koliko naročnikov imamo.

DRUŠTVO „ABSTINENT“ V LJUBLJANI

PRODAJA

≡ RAZGLEDNICE ≡

„Ne v krčmo“

„Delirium tremens“

„Žrtev alkohola“

≡ PO 8 VINARJEV ≡

DRUŠTV. ZNAMENJA

Z NAPISOM

„Proč z alkoholom“

ZA ČLANE 50 VIN.

ZA ČLANICE 40 VIN.

NAROČI SE PRI DRUŠTVU

„ABSTINENT“, LJUBLJANA, KOPITARJEVE UL. 2

I. abstinentna restavracija in kavarna.

P. n. občinstvu ujudno naznanjam, da sem otvorila

V LJUBLJANI, SV. PETRA CESTA ŠT. 27

pvo abstinentno restavracijo in kavarno.

Prostori prav prijetni in udobni. Preskrbljeno bo vedno za dobro hrano in na razpolago razne brezalkoholne pijače.

Za obilen poset se priporoča velespoštovanjem

— **ALOJZIJA TRATNIK** —

Alkohol in blagostanje ljudstva.

Spisal Avguštin Egger, † škof Št. Galski.

Uvod.

Če govorim ob enem o alkoholizmu in o socialnem vprašanju, s tem ne rečem, da se stvar tiče samo delavcev, in ne mislim, da je v družih stanovih kaj boljše. Prej nasprotno. V prejšnjih stoletjih je bila alkoholna zloraba osodna predpravnic imenitnikov in bogatinov, služočim slojem je manjkalo sredstev zanjo. Gospodarske razmere novejšega časa pa so naredile, da je alkohol dostopen vsem slojem in vsi se ga tako poslužujejo, da eden drugemu ne more dosti očitati. Prej so še obtožbe vredni bogati in izobraženi, ker bi morala biti njegova naloga z izgledom in vplivom pri drugih vrstah naroda delovati zoper to zlo.

Ako tudi grozi alkoholizem vsem stanovom, vendar ima za delavstvo posebno resen pomen, ker delavca posledice alkoholne zlorabe hitreje in bolj občutno zadenejo. Blagajnica delavčeva je prej izpraznjena ko bogatinova, neoslABLjena telesna storilna sposobnost je zanj vse potrebnejša, in če si je pripil telesnih bolezni, zanj zdravniška umetnost ni tako v vsem obsegu dostopna kakor bogatinu, delavec ne more stopiti za več časa v pokoj, ne more uživati vseh udobnosti, hoditi v toplice itd. njega se kaj lahko loti trajno hiranje. Tudi gospodarske in npravstvene posledice za družino prej in bolj občutno nastopijo pri delavcu. Iz tega staličča so posledice alkoholne zlorabe za delavce bolj osodne.

Da se bolj razumemo, prej par opazk o pojmi: alkohol in alkoholizem. Alkohol je tisti «gajst», tista snov v vseh povreth in žganih pijačah, ki stori, da so opojne, da vpijanijo. Alkoholizem pa je skúpek vsega hudega, ki pride iz zlorabe opojnih pijač nad človeško družbo.

Tudi opomnim, da pripovedujem stare in nove stvari zmešane. Nisem se izpraševal, kaj še ni bilo povedano, ampak tudi, kaj je bilo že povedano, pa še ni šlo v glavo in v srce. In videl sem, da so resnice, ki jih ni dosti enkrat ali dvakrat povedati, da se slišijo. Mnogi bravci bodo našli v tem spisu to in ono kar so že slišali, pa mnogi bodo našli, da stvari niso še dosti za resno vzeli, in vsi bodo na desni in na levi imeli ljudi, katerim je treba še pouka o stvari. Ker zmeta naprej in naprej zlo-deluje, tam ne smemo molčati, tam se mora resnica vedno zopet ponavljati, dokler se jo sliši. Siliti ne moremo nikogar, naj skrbi za svoje blagostanje, če noče, pa na to moramo delovati, naj stane, kar hoče, da bodo vsi vedeli, kar delajo, če se alkoholu klanjajo.

1. Alkohol in delavna moč.

Kar opojnim pijačam dá okus in učinek, to je alkohol. Užiten je le, če je razredčen z vodo. Navadna vina imajo alkohola v sebi 8 do 12 odstotkov (tudi dolenska 6 do 8) močnejša tudi 15 do 20. V navadnem pivu je alkohola 3 do 4 odstotke, v nekaterih vrstah še več. V žganih pijačah je alkohola 21 do 77⁰/₀, poprečno 40⁰/₀.

Alkohol si je kakor kak čarodej pridobil zaupanje človeštva in zdi se, da to zaupanje raste od roda do roda ko je zašlo v kak narod. Alkohol ima omamljajočo moč nad možgani in živci, kar zlasti v prvem stadiju mlado in staro občuti in ceni kot sladko veselo čustvo. Za nekaj časa povzroči v telesu gorkoto in razvemo, v čimer ljudje hočejo videti pomnožitev moči.

S to dvojno reklamo, da življenje slajša in da telo krepi, se je alkohol tako prikupil narodom, da se mu z neomejeno udanostjo klanjajo in mu žrtvujejo. Ko bi bil alkohol res to, za kar ga ljudski glas ima: hranilno in krepčalno sredstvo, morali bi ga gotovo v prvi vrsti priporočati delavcu, ker nihče bolj ne potrebuje krepkih rok.

Pa to ugodno mnenje o alkoholu je v novejšem času spodkopano od dveh strani, ki zaslužita pozornost, od vednosti in od dejanjskih izkušenj. Za nas bi zadostovala dejstva, pa na kratko moramo opozoriti le na izide vednostnih preiskavanj, da pokažemo, da se vednost in izkušnja ujemate pri oceni alkohola.

Alkohol ima dve lastnosti po katerih se znamenito razločuje od živil. Čisti alkohol, to je brez primešane vode, umori, če se ga zaužije. Zato se šteje med strupe. S tem se bistveno razločuje od živil. Ni nobenega živila, in če je še tako koncentrirano, da bi se moglo imenovati strupeno, ker nobeno tega učinka nima. Kondenzirano mleko pač tudi lahko škoduje, pa ne samo na sebi kot čisti alkohol, ampak le, če se ga preveč užije. Alkohol pa deluje sam na sebi smrtonosno, in njegove zle posledice se zmanjšajo le, če se z vodo zredči.

Drugi razložek je ta, da se živila v želodcu in z čevih prebavijo in služijo tako za obnovljenje krvi, alkohol pa gre v kri večinoma neprebavljen, tak kakor se je pil. Kar v krvi počne, tukaj ne moremo razpravljati, omenjeno bo v sledečem odstavku, kjer bo govor o vplivu na zdravje. Nekateri učenjaki mu hočejo pripisati nekoliko hranilne vrednosti, pa splošna sodba je, da je ta vrednost na vsak način izredno majhna, da v primeri s škodo, ki jo dela alkohol v telesu, niti v poštev ne pride.

Najložje bi se še o redilni vrednosti govorilo pri pivu. Saj so ga imenovali nek čas raztopljen kruh. K temu izrazu pripomni dr. Rosenthal, profesor fiziologije v Erlangenu: «Frivolna, lahkomišelná neresnica je pivo imenovati, raztopljen kruh. Revez, ki tudi le deset vinarjev na dan izda za pivo ali žganje, je zapravljevec, ker bi si za tisti denar v obliki moke več kot desetkrat toliko hraniva lahko kupil.»

Noveše preiskavanje je črtalo opojnine iz vrst živil. Sloveči dr. Bär to sodbo tako izreka: Alkohol ni hranivo v tem zmyslu, kakor da bi dajal vztrajnost pri delu, kakor da bi ohranjal moč in zdravje, on je ravno nasprotje vsega tega, ker konča telo in uniči zdravje. Alkohol je zlobno slepilo za nepremožnega človeka, in kdor tega svari pred onim (alkoholom), ta je njegov pravi prijatelj.» Dr. A. Fick, profesor fiziologije v Würzburgu enako govori: «Čisto brez dvoma je, da vsaka, tudi najmanjša mera alkohola delavno moč zmanjša. Vse kar se trdi o krepčalnih učinkih alkoholnih pijač sloni na varanju. Toliko hvaljeni «glažek revežev pri delu» je brezdvomno škodljiv. Vsak vinar, ki ga izda delavec za alkoholne pijače je ne samo proč vržen, marveč v škodo obrnjen.»

Kakor kažejo izjave teh dveh učenjakov, se vednost ne zadovolji s tem, da odreka alkoholu hranilno vrednost, marveč z vso odločnostjo trdi, da alkohol celó delavno moč zmanjšuje. Marsikakega delavca bo mikalo z glavo odmaievati pri teh učenih trditvah in odgovoriti: «Kar sem sam izkusil, tega mi noben učenjak ne bo izdisputiral. Kolikokrat sem že čutil, kako je po kupici močne pijače novo življenje plulo po mojih žilah, in kako je izginila trudnost iz mojih udov. Kako more toraj kdo reči, da alkohol ne redi in krepí, marveč da celo škoduje!» Tako sodijo ne samo delavci, marveč večji del vse ljudstvo in tudi izobraženci.

Znanstveno raziskovanje tega ugovora ni prezrlo in tudi odgovora ni dolžno ostalo. Alkohol je dražilno sredstvo¹ in kot tako provzroči v telesu neko vzbudo, ki je podobna vročici. Dokler traja stanje vzbude, se človek čuti močnejšega, pa ta čut je le prevara. Ko je razvnetje prešlo,

¹ Novejši fiziologi trdijo, da alkohol ni stimulans, da je le narcoticum; navidezno dražilno moč razlagajo tako: alkohol omami regulatorične živce, in s tem se sprožijo motorični. Zato pivec z rokami maha, vstaja, kriči, ker so omamljeni tisti živci, ki sicer vladajo, urejujejo človekovo gibanje, kakor n. pr. tudi v uri vse hitreje giblje, če se spesne sidro, ki sicer urejuje tek ure. (Op. ur.)

nastopi toliko večje opešanje in oslabeledost. Alkohol telesne moči ni bil povečal, jo je le mimogrede prerazdražil, in vsakemu prerazdraženju sledi oslabeledenie. Alkohol tako malo krepča človeka, kakor malo krepčajo ostroge in bič konja. Profesor Hans Meyer pravi: «Ni mogoče prehudo in prepogosto nastopati zoper nauk, ki ga razširjata sebičnost in nevednost, da je alkohol izborno krepčilo, da skup drži dušo in telo, da je zlasti delavcu koristen in potreben, da mu poceni slabo hrano izboljša ali celo nadomesti, da mu delavno moč zviša, da ga pozimi greje. Vse to ni nič res. Pač, kjer se gre za to, da se izčrpene moči za zadnji, kratki, polobupani napor napnó, takrat, če ni boljšega, alkohol za trenotek pomaga.» Za prenašanje napornih opravil pa, ki zahtevajo trajno napetih moči, pa je alkohol tako nepripraven kakor le kaj. On zniža duševno in telesno storilno zmožnost.» Dr. Hoppe.

Poglejmo, ali to kar učenjaki trdijo o alkoholu obvelja tudi pri dejanskih izkušnjah. Kolikor težje je kako delo, toliko bolj se izpozna, kaj storilno sposobnost poveča ali zmanjša, kaj je krepčilo in kaj je nasprotje od krepčila. In izkušnje so privedle do tega, da je alkohol proglašen kot neraben in škodljiv pri velikih naporih. Najprei velja to v naporih vojakov. Pri nekem bavarskem polku, ki je šel na pohod, dali so dveh kompanijam na potu alkoholnih pijač, tretji kompaniji pa so jih prepovedali. Konec vaje imeli ste prvi kompaniji ena 20, ena 22 nesposobnih za nadaljno pot, tretja (abstinentna) pa je imela le enega oslabeledelega. V vojni z Ašanti leta 1874. imeli so vojaki-abstinentje v angleški armadi manjšo umrljivost in so pohode (marše) lažje in boljše prenašali kot drugi, ki so dobivali gotovo mero ruma. Ko je ruma zmanjkalo bil je poveljnik, general Wolseley, presenečen, ko je videl, da so zdaj tudi drugi oddelki postali trdnejši v težkih naporih vojne. Med ameriško državljansko vojsko 1862 imela je Potamakova armada prestajati silne napore pri mokrem vremenu in v nezdravi pokrajini. Poveljujoči general je mislil, do mora v teh razmerah dati častnikom in vojakom vsakemu 150 gramov žganja (wisky) na dan v dveh porcijah. Pa zdravstvene razmere so se s tem tako poslabšale, da je general čez štiri tedne preklical to naredbo. Vojaški zdravnik dr. Gamilton je izrekel pri tisti priliki: «Nujno je želeti, da se taki eksperimenti ne ponavljajo več. Po izkušnjah smo prišli do gotovega prepričanja, da navadna raba alkohola pri zdravih osebah nikdar ni koristna.» Dr. Leitersdorfer, bavarski višji štabni zdravnik, izjavlja, da armada, ki ne rabi alkohola, prekaša armado, ki se alkohola poljubno poslužuje, glede krepke volje, vztrajnosti in moralične vrednosti, ter da bo prišel čas, ko se zmaga ne bo več odločevala po izvrstnosti strelnega orožja, ki bo na obeh straneh prišlo do skrajne meie popolnosti glede gotovosti in daljave, marveč bo odločevala zmago le telesna in moralična sposobnost čet. Za zdaj pa se držimo tega, da je zmernost in treznost

ena najvažnejših vojaških kreposti in da je alkohol najhujši sovražnik discipline in da je alkohol most do fizične in moralne oslabeledosti.»

Pri potovanjih na severni pol in na vroči jug, pri hojeh na gore in pri težkih ročnih delih se je glede alkohola isto izkusilo. Sloveči potovalec na severni pol Nansen ima alkohol za naravnost poguben pri takih ekspedicijah, kjer je treba vse moči in celo energijo napeti. V angleški modri knjigi l. 1894. se bere v poročilih britanskega vrhovnega komisarja za osrednjo Afriko: «Opazoval sem, da so v tej deželi tisti Evropejci najbolj zdravi in močni, ki se alkohola popolnem zdrže ali se mu vsaj niso privadili. Če bi mogli storiti, kar bi hotel, bi naredil, da bi ga Evropejci le po zapisu zdravnika kot medicino mogli dobiti. V časopisu švicarskega planinskega društva 1896. se zatrjuje: «da hribolazec tudi najhujše napore lažje prenaša, če se alkohola čisto zdrži.» Precej splošno je znano, da se morajo sportovci raznih vrst, kolesarji, veslači, jezdec, plavači, med tem ko se tréinirajo (vadijo), popolnoma zdržati alkohola, ker le tako pridejo do najvišje zmožnosti. Tisto velja o gotovosti zadetja pri streljanju. Dne 2. avg. 1890 morali so v Berlinu pri vročini 31° R nujno stavbinsko delo izvršiti. En oddelek delal je pri tej afrikanski vročini neustrašeno cel dan in še tri ure več kot druge dni. Kako je bilo to mogoče? Dali so delavcem le s sladkorjem in z malo kisa zmešane vode piti, alkohol pa je bil ostro prepovedan. Pri drugem oddelku pa je bil alkohol dovoljen in ljudje so omagali in nehali delati. Dr. Hoppe pravi: «V livarnah za železo je najtežje delo, katero se sploh more ljudem prisojati, in tisti ki tam delajo vedó, da ne bi mogli prenašati ga, če bi pili tudi le pive; toraj le vodo pijo med celim svojim težkim delom. Iz istega vzroka je podjetje: «The Thames Iron Works» prepovedalo svojim delavcem alkohol, ker se je izkazalo, da takó vročino lažje prenašajo.»

To je nekaj malo paberkov iz množice opazovanj, ki cele knjige napolnujejo. Navedena spričevala bi imela zadostovati, da pridemo do praktičnega zaključka. Ta zaključek pa je nasproten v deželi navadnemu mnenju, da je alkohol krepčilo in potrjuje sodbo, ki jo je vednost s svojega stališča razglasila nad alkoholom. Po stotinah neovrženih dejstev je nepobitno dognano, da je človek pri največjih naporih in trudih kar prisiljen, da se odpove alkoholu, ker on delavne sposobnosti ne zvišuje, marveč znižuje in slabi. Če pa alkohol pri najtežjih delih ni nič vreden, da ga ne moremo rabiti, je pač jasno, da ga navadni delavci pri svojih navadnih delih tudi le v svojo škodo rabijo. Dejstva so dejstva, in kdor jih noče videti in noče iz njih se učiti, ta sam sebe vara.

Glede vpliva alkohola na duševno delo še nisem nič rekel. Gospodje od peresa so večjidel mnenja, da je gotova mera alkohola pospešljiva za duševno delo, da razvname in novih misli dá. Dr. Kraepelin, sloveči profesor v Heidelbergu, in njegovi učenci so po celi vrsti bistrournih in

zanesljivih poizkusov dognali, koliko je na tem resnice. Že pri enem litru pive, da celó že pri $\frac{1}{5}$ litra so se pokazovali v mali meri isti pojavi, kakor se bolj na debelo kažejo pri akutni pijanosti: v začetku živahnije gibanje, polagoma pa zmešanost in počasnost v mišljenji in spomini, nepremišljeno govorjenje in delovanje. Izkazalo se je, da so stavci v tiskarnah, ko so povžili 36 gramov alkohola, to je en liter piva, poprečno 15'2⁰/₀ sposobnosti izgubili. Kraepelin s tem razlaga navadne prizore v gostilnah: enemu nekaj v glavo pade, eno besedo zine, eno neumno stori in cela družba vinjenih gre brez premisleka za njim v največje budalosti. Tako se razlaga tudi gostobesednost, nagnenje do hrupa, petja, vpitja, prepira, ki traja še potem, ko je mišljenje že vidno otežkočeno. Duševno delo alkoholi v začetku vzbudi, potem ga zmeša, nazadnje oslabi.

Neki zdravnik v Parizu je resno trdil, da je na Francoskem alkoholizem kriv vseh političnih zmešnjav, ker se vsi časopisi pišejo in berejo v alkoholni omotici, in skoro vsi shodi vrše v alkoholni nerazpoloženosti.

Velicega pomisleka vredni so poznejši učinki alkoholovi, ki se opazajo dalje časa po zavžitku. Številni in natančni poizkusi so dognali, če kdo izpije štiri vrčke piva in drugi dan nič ne pije alkohola, pa se poznajo učinki še tretji dan. Ko se je tak poizkusnik na pamet učil, se še tretji dan zjutraj ni mogel toliko naučiti, kot druge dni brez alkohola in še le v teku tretjega dneva so se izgubile posledice predčerajšnje pijače. Gospodje s peresom pa so, kakor znano, ljudje, ki sami vse najbolj vedó, sicer bi jim moral svetovati, da to vprašanje prav temeljito preštudirajo, da jim bo jasno, kaj so dolžni lastnim možganom. Nasproti pa upam in želim, da imajo delavski sloji dobro voljo ven priti iz krivih predstav o alkoholu, v katere so bili zapeljani ne po svoji krivdi. Vsak naj nepristransko sam sebe vpraša: Če alkohol ne redi, ne kreпча, če delavno moč zmanjšuje, ali nisem tepec, če za to nepotrebno in škodljivo lužo težko prisluženi denar proč mečem? — Morda ima ta ali oni zdaj na jeziku vprašanje: Kaj pa naj pijem? Na to je treba odgovora, pa prej obravnajmo še eno poglavje.

2. Alkohol, zdravje, starost.

Do najnovejšega časa se je sploh rekalo, da pač pravi pijanci svojemu zdravju škodujejo, da pa je za splošno blagostanje potrebno ne samo «dobra papa», nego «dobra pipa in papa». Neizmerno naraščanje alkoholnega užitka z vsemi posledicami pa je privedla do tega, da je začela ta reč (če je tudi pijača zdravju koristna) temeljito preiskavati. Začeli so to od tiste strani, kjer so bili pri tem neposredno prizadeti: pri bolniških in življenskih zavarovalnicah.

Angleži kot trgovski narod so podkovani v računstvu, in njihove zavarovalnice so kmalu zapazile, da imajo pri abstinentnih zavarovancih

večje dobičke kot pri neabstinentnih. To jih je vodilo do tega, da so obe vrsti ločili, in neabstinentom težje pogoje stavili. Pri zavarovalnici «United kingdom Insurance» je v letih 1866.—1899. pri abstinentnih zavarovancih izmed 8048 pričakovanih smrtnih slučajev nastopilo le 5724, torej 71'1⁰/₁₀₀, med tem ko so pričakovali v neabstinentnem oddelku 10.869 mrličev in jih je res umrlo 10.469, toraj 96'3⁰/₁₀₀. Pri abstinentih je bilo toraj 25'2⁰/₁₀₀ manj mrličev kot v drugem oddelku. Dobro pa je pomniti, da so bili med neabstinenti sami zmerni ljudje, ker pravih pivcev angleške zavarovalnice sploh ne sprejemajo.

Nič manj zanimivi so računski zaključki zavarovalnice «Sceptre life Association». Opazili so bili, da so v tabelah o dolgosti življenja duhovniki bili vedno na vrhu. Zato so ustanovili 1864 to zavarovalnico zlasti za duhovne, l. 1884. pa so ji dodali lastni oddelek za abstinente. V 15 letih od 1884. do 1898. je bilo pri abstinentih od 926 pričakovanih mrličev le 522, toraj 56'37⁰/₁₀₀ pri neabstinentnih pa od 1658 pričakovanih smrtnih slučajev 1332, toraj 80'34 odstotkov. Pri tej zavarovalnici (za angleške duhovnike) je torej umrljivost sploh manjša, pa abstinentje so tudi tukaj za 23'97 toraj okroglo 24 odstotkov na boljšem proti zmernim.

Te izkušnje so začeli polagoma vpoštevati tudi na kontinentu. Nekaj let sem daje švicarska zavarovalnica za življenje in rente v Zürichu abstinentom 4⁰/₁₀₀ popusta, nizozemska zavarovalna banka v Amsterdamu do 15⁰/₁₀₀, nekaj časa sem nemška zavarovalnica «Atlas» v Ludwigshafnu udom društva abstinentnih zdravnikov in abstinentnih učiteljev 5⁰/₁₀₀ popusta. Bolj ko ti popusti pa nas tukaj zanima, da te zavarovalnice, ki imajo račune o riziku v malem prstu, svoje račune stavijo na dejstvo, da abstinenca življenje daljša. Bolj nesumljivih prič za blagodejni vpliv abstinence pač ne more biti kot te zavarovalnice.

Švicarska zavarovalnica za življenje sedaj pač še ne more nastopati s takimi izkazi v prilog abstinence, ker je število abstinentnih udov še premajhno. Nasproti pa imamo v Švici druge račune, ki govorijo ravno tako jasno. Od 1. jan. 1891 imamo v izkazih zveznega statističnega urada rubriko: alkohol kot vzrok smrti, za 15 največjih mestnih občin Švice. L. 1891.—1894. umrlo je od 14.289 mož 1547 ali 10'9⁰/₁₀₀ na posledicah pijače. V večih mestih švicarskih torej vsak deveti mož konča na posrednih ali neposrednih posledicah alkoholne zlorabe. Še strašnejše so številke. Če pogledamo 43 okrožij ki imajo po čez 5000 duš, skupaj 829.175. Od teh je leta 1893. od moških nad 20 let starih umrlo 5950 in med njimi je bilo 674, torej 11'3⁰/₁₀₀ takih, da je bila pijanost glavni ali sodelavni vzrok smrti. Kakšno vpitje in jokanje bi bilo, če bi kuga ali kolera toliko moških pomorila! Alkohol pa sme moriti može, zato se nihče dosti ne zmeni.

Pa to še niso vse žrtve, ki jih alkohol v prezgodnji grob zagrebe. Alkohol kot vzrok smrti se v javne tabele (sicer brez imena dotičnika) zapiše le, kadar je bil umrli znan kot prijatelj pijače, in kjer je bili očitveni ta vzrok smrti. Pri nešteti pa je alkohol pripravil k smrti, ne da bi kdo na to mislil. Ne le povzročča alkohol smrtne bolezni možganov, jeter, srca, obisti, pljuč, pri katerih je on naravnost provzročitelj, veliko pogosteje se zgodi, da alkohol, tudi v takozvanih «zmernih» merah, celo telo zlasti pa notranje organe popade in oslabi, ne tako da bi kar zboleli, pa tako, da v slučaju kake bolezni hitreje podležejo. Prof. dr. Grawitz v Charlottenburgu pripomni: «Uničujoče delovanje alkohola v človeškem organizmu je podobno delu črva v stršenu visocega drevesa. Redko kedaj bo drevo toliko piškavo, da bo vsled notranjih poškodb samo od sebe vkup padlo, prej se zgodi, da še ni tako poškodovano, da še lepo cvete, pa pride vihar in ga podere. Tako alkohol oslabi opornost telesa in vihar bolezni podere piškavo telo in nobena statistika ne more z gotovostjo povedati, koliko smrtnih slučajev gre pravzaprav na račun alkoholizma.»

Tak vihar pride na po zunanje cvetečega, notri pa od alkohola trhlega človeka v podobi prehlajenja, nevajenega truda, nalezljive bolezni. Kakor poroča profesor Adams, umrlo je l. 1848./49. v Glasgovu za kolero od abstinentov 19,2 odstotkov, od zmernih in nezmernih pivcev pa 91,2%. V javnih bolnišnicah na Nemškem umrlo je 1886./94. na vnetju pljuč in prsne mreže sploh 18%, od alkoholikov pa 40%, torej več kot dvojno število, na raznih poškodbah je umrlo od vseh zdravljenih 2%, od alkoholikov 6%, toraj trikratno število, na šenu in vnetju staničja od vseh bolnikov 2 odstotka od alkoholikov 11 odstotkov, torej več kot petkratno število. Zanimiva je izkušnja, da od pasje stekline popadeni alkoholik navadno umrje v kljub pravočasnemu cepljenju. W. H. R. Philips v Washingtonu je naštel med 70 na solnčarici umrlimi 60% hudih, 30% zmernih pivcev in le 10% abstinentov. Izredno veliko je število tistih, ki vsled alkohola dozorijo za pljučnico, ki se pri njih navadno smrtno konča. Ob današnjem delovanju proti jetiki bi bilo dobro pomniti, kar je rekel dr. Jurij Liebe: «Kdor ne vpoštevata alkoholnega vprašanja, ta ne sme misliti na vspešen boj proti jetiki.»

V predstoječem smo govorili o učinkih alkohola na dolgost življenja, in izkazalo se je, da alkoholna pijača postane usodna tudi drugim, ne samo pijancem. Vendar drevo ne pade na en mahljej. Prijatelj alkohol pred zadnjo, smrtno boleznijo vže naprej pošlje memogredoče in trajne bolezni, drugače povedano: on ne okrajša samo življenja, marveč že prej kalí radost življenja in krajša čas delavnosti z mnogimi boleznimi, ki niso ravno smrtne. Statistika podaja strašne številke o boleznih srca, želodca, jeter, pljuč, obisti, želodca, možganov itd., ki jih povzročča alkohol. V posameznosti se tukaj ne morem izpuščati. Le nekaj opazk. Najprej

naj se blagovoli zapomniti, da alkohol dela bolezní ne samo pri pijancih, marveč tudi za take, ki veljajo za zmerne. Pri treh angleških bolniških blagajnah, ki pijancev sploh ne vzamejo, ampak le zmerne sprejemajo, prišlo je v petih letih 1884—1889. na vsakega delavca poprek 27 bolnih tednov. Pri bolniški blagajni «Sons of Temperance», ki pa samo abstinence zavaruje, pa v istem času le 748, sedem in pol, bolnih tednov. Toraj so imeli abstinentni delavci komaj eno tretjino časa bolezní drugih blagajn. Enako so imeli v letih 1870—77 Oddfellow-i (družba za medsebojno podporo delavcev v bolezní, v brezdelju ali v slučajih smrti; šteje na milijone udov, pa ne zahteva abstinence) več kot trikrat toliko bolnih dni kot Rehabitje, ki so abstinentna družba. Lahko se reče, da alkoholna pijača število bolnih dni potroji.

V novejšem času se preiskuje zlasti učinek alkohola na srce. Dr. Smith v gradu Marbach je opazoval nekega mejnega čuvaja, trdnega in solidnega moža. Več tednov je ta dobival razne mere piva, do 7 kupic na dan. Vmes zopet več dni ni pil alkohola. Nekaj časa po zavžitku je meril doktor širino moževega srca. V normalnem stanju je bilo $11\frac{1}{2}$ cm široko, postalo je pa večje, kakor je več alkohola vžil. Ko je izpil 4 kupice, razširilo se je srce okoli 4 cm. (Da se žile napno in razširijo po pijači, lahko vsak pivec sam opazuje. Prest.) Na imendan velikega vojvode, ko se je precej pilo, razširilo se je srce celo na 19 cm, toraj dobrih 7 cm nad navadno mero. Ob dnevih, ko se je zdržal, pa je srce prišlo zopet na normalno mero. Opazoval je pa tudi to srce po velikih naporih, in pa po pitju brezalkoholnih pijač. Razširilo se je tudi nekoliko, pa le malo in ne trajno. Poskus s tem možem je trajal le malo časa in so se posledice kmalu izgubile. Če pa se kako srce leta in leta, dan za dnevom tudi le nekaj centimetrov razširja, je to trpinčenje najvažnejšega organa in se mora kaznovati. Na ta način nastanejo razne trajne bolesi, razširjenje srca, otolščjenje srca, težka sapa itd. Če pa se tudi to ne godi tako vidno, srce se vendar vedno draži in s tem slabi in če ne more krvi več dobro poganjati, nastane iz tega slabost celega telesa ali pa bolezní zdaj tu zdaj tam.

Kakor se godi s srcem, tako alkoholni vžitek draži in trpinči in slabi tudi druge organe. Od možganov je po natančnih poizkusih dokazano, da so proti alkoholu še bolj občutljivi kot srce, in da jih že male mere razburijo. Že tista vlažnovesela «dobra volja» pri pijači, na kateri imajo mnogi izobraženi možje in dobri kristjani tako dopadenje, ne nastane brez napada, če tudi memogredočega, na normalno stanje možganov. O napadih alkohola na druge organe, daje statistika bolezní pretresljive podatke. Ne more se dovolj povdarjati, da se te poškodbe ne dogajajo samo pri pijancih. «Kapljica za kapljico izdolbe kamen». To izvršuje alkoholna kapljica brezobzirno.

Tuintam se kaže na osebe, ki pijo pa ne zbole, marveč še starost učkajo. Take izjeme niso le pri alkoholu. So ljudje, ki se tudi arzenika navadijo, pa zato je arzenik še vedno strup za ljudi. Izmed 100 stavcev v tiskarni, ki pri istem delu prilično isto množico svinca vžijejo, zbole nekateri že čez nekaj mesecev, drugi še le čez leta, nekateri nikoli. Tako tudi ne zboli vsak pivec tako hitro kot drugi, in ne vsi na isti bolezni. Po redkih izjemah ne pride ob veljavo splošno pravilo. Splošno je alkohol za otroke škodljivejši kot za odrasle, za ženske bolj kot za moške. Odvisno je tudi od konstitucije posameznika. Če je kdo pri rojstvu podedoval kalí kake bolezni, bo ta po alkoholu sezorela, pri zdržnem človeku se bodo boli redko prikazale. Tako je zlasti pri zdaj tako razširjenih živčnih boleznih.

Če jih v bitki pade 99 in eden ostane cel, je to slaba tolažba. Proti takim ugovorom zadostuje, če se držimo omenjenih dejstev, ki so tako dokazane, kakor se sploh dá dokazati kako dejstvo. Te dejstva so: da v Švici vsak deveti mož umrje na posledicah alkoholne pijače, in da imajo abstinentje trikrat manj bolnih dni, in 24 odstotkov manj slučajev smrti kot zmerni. Te številke bi morale biti v velikih plakatih nabite v vsaki gostilni, in bi se morale dati oklicati vsako leto. Žal, da te številke ne povedo še vsega, kar alkohol uniči.

(Dalje.) A.

O protialkoholni organizaciji.

L. Léart.

1. Alkoholizem je vprašanje družbe.

Ni nam potreba šele dokazovati, da je alkoholizem krvaveča rana na organizmu našega naroda, ki mu jemlje veliko duševnih, telesnih in gmotnih sil, katerih v svojem težavnem narodnem in gospodarskem položaju grozno potrebuje. Vprašanje, kako zaceliti, vsaj deloma, to krvavečo rano, je torej gotovo vpravičeno in potrebno. Pripomnim, da se pri tem vprašanju ne more govoriti samo o pijanstvu, ampak o alkoholizmu sploh, ker pijanstvo je samo eden pojav in sicer ne najhujši pojav alkoholizma. Pojem «pijanec» in «pijanstvo» je jako nedoločen in nikdo ne more določiti, kedaj se neha «pivec» in prične «pijanec», ali kolikokrat mora človek biti pijan, da je «pijanec». Najbolj jasna in natančna defi-

nicija bi še bila, ako bi pijanca označili, da je to «človek, ki toliko pije, da mu pijača škoduje». V tem slučaju bi bil «pijanec» isto, kar «alkoholik» in pijancev bi bilo veliko več, kot se navadno misli. V navadnem življenju je pa izraz «pijanec» samo psovka, ki se prideva človeku, ki je bolj udan alkoholnim pijačam, kakor drugi ljudje njegove vrste istega kraja ali ki se večkrat uda alkoholnim ekscesom kot njegovi vrstniki. Alkoholno vprašanje ni vprašanje, kako izpreobrniti take ljudi in njih privedi do mere, ki je v njihovem kraju med njihovimi vrstniki navadna. Prvič zato ne, ker bi bilo to pri sedanjih razmerah brezuspešno. V tem oziru imajo platnice deloma prav, ako pravijo: «kdor je pil, bo pil», — namreč pri današnjih razmerah. Tacega pijanca je mogoče trajno poboljšati samo, ako se ga pridobi za abstinenco in ako najde oporo v abstinenci družbi. In potem je tudi družba, ki dela pijance. Na Dunaju poznam neko družino. Mati šele 24 let stara, dasiravno potrta od reve še jako lepa, ima 4 otroke, eno je pa umrlo. Najstarejše petletno dekletce je jako krasno in brihtno. Toda reva v družini je nepopisljiva. Oče je namreč neke vrste mešetar in ima jako lep zaslužek, a kar zasluži, zapije sproti in je včasih po cele dni do nezavednosti pijan. On je torej gotovo pijanec. A kdo je tega kriv. On sam mogoče da jako malo, mogoče celo da nima nobene krivde, da je pijanec in da je njegova družina tako nesrečna. Morda je bolezen deloma vže podedoval in pozneje ga je za pijanca vzgojila družba, — to je navada in vera, da se mora pri kupčiji piti likof. Sokrivi so torej vsi, ki pospešujejo to navado. Alkoholno vprašanje se ozira torej v prvi vrsti na družbo, in samo mimogrede na posamezne izrodke alkoholne družbe, katere imenujejo pijance.

Drugič se alkoholno vprašanje radi tega ozira pred vsem na družbo in ne toliko na posamezne pijance, ker ni toliko pijanstvo, kot narodni alkoholizem, ki škoduje narodu v verskem, gospodarskem in zdravstvenem oziru, — tudi ne glede na to, da je splošni, narodni alkoholizem, ki vzgaja pijance.

Ako se na Kranjskem samo po gostilnah zapije na leto okrog 20 milijonov brez tega, kar se spiije doma in kar je morda še enkrat toliko vredno — moramo reči, da večji del tega ogromnega premoženja ne zapijejo pijanci, ampak pivci in da bi se večina teh stroškov dala prihraniti brez vsake težave.

Ravno tako je gotovo, da prihaja več duševnih in telesnih bolezni in slabosti od rednega zmernega kot od slučajnega preobilega pitja.

Alkoholno vprašanje je torej v tem: kako ozdraviti alkoholizma človeško družbo, kako zmanjšati in kolikor mogoče uničiti škodo, katero pouzročča narodu alkohol? Ne pa: kako ozdraviti pijance v strogem pomenu besede, in tudi ne, kako ves narod pridobiti za abstinenco?

2. Ali je pa rešitev tega vprašanja mogoča?

Latinski pregovor pravi: «Contra factum non valet disputatio» «proti izkušnji se ne da nič prepirati».

Vprašajmo torej, kaj govori o tem izkušnja?

Izkušnja kaže, da so bili narodi silno udani alkoholu, ki so pa pozneje postali abstinentni popolnoma. N. pr. **Kitajci**, ker jim je prepovedala vlada uživanje alkohola, **islamski narodi**, ker jim je prepovedal Mohamed iz verskih razlogov, v novejšem času **Finci** in⁷ večinoma tudi Norvežani, Švedsi, Danci, deloma Angleži, Američani. — vsled modernega abstinenčnega gibanja. Dalje kaže izkušnja, da so bili narodi, ki so od pamtiveka živeli abstinentno in je šele z moderno kulturo prišel med nje alkohol in jih popolnoma uničil: Mnoge rodove v Ameriki in v Afriki in na Polineziji. Dalje kaže izkušnja, da so narodi, ki so nekdanj poznali alkoholizem v primeroma jako majhni in lahki meri, z moderno kulturo se je pa razširil med njimi v najostrejših oblikah. N. pr. **Slovenci** so poznali pred stoletji samo domače vino, sedaj imajo pa tuja vina, pivo in žganje.

Dalje kaže izkušnja, da žive popolnoma ali skoraj popolnoma abstinentni narodi na skrajnem severju in na najbolj vročem jugu, in da žive jako alkoholu udani narodi v najmrzlejših in najtoplejših in v srednjih krajih.

Alkoholizem torej ni posebnost posameznih narodov, krajev ali časov, ampak je nekaj slučajnega, kar je mogoče povsod in kar se da zopet odpraviti povsod, kar lahko naraste in upade in se tudi popolnoma odpravi na eden ali na drug način.

Boj zoper alkoholizem je torej mogoč!

3. A kako se boriti zoper alkoholizem?

Tudi tu bi ne bilo pametno delati poizkuse na lastno pest, ker vsaka šola stane denarja in časa. Poglejmo raje drugam in varujmo se tega, kar se tam ni obneslo in storimo tako, kot se je tam izkazalo. Tu nas uči skušnja dvojega:

1. Da je propalo in zaspalo vsako delovanje proti alkoholizmu, ki je slonelo na stališču splošne in nedoločene «zmernosti». Taka društva so imela včasih veliko udov, toda le bolj na papirja, praktičnih uspehov pa družih malo ali nič, kot da so budila zanimanje za alkoholno vprašanje in pripravljala pot abstinenca. Kjer se je pa celo poskušala ena vrsta

alkoholizma, n. pr. z žganjem, pregnati z drugo vrsto, n. pr. z pivom, so bile pa posledice celo škodljive, včasih naravnost strašne. To se je pokazalo zlasti na bavarskem, kjer je sedaj alkoholizem grozno razvit in sicer večinoma v obliki piva. Sedaj je zmernostno stališče premagano in opuščeno. Resni in misleči borilci so pristopili k abstinenci, s katero so dosegli velike vspehe, drugi so pa obmolknili obupno ali pa so se celo prodali pivovarnarjem in vinskim trgovcem, da se bore proti abstinenci.

2. Toda tudi abstinenci gibanje ni imelo in nima povsod trajnega uspeha. Izgled nam je Irska, kjer je O. Mathew, s svojo veliko osebnostjo pridobil v kratkem času za abstinenco nad 4 milijone svojih rojakov. Toda še pred njegovo smrtjo je pričelo delo propadati in sedaj se njegovih čudovitih uspehov komaj še ostali sledovi.

Podobni slučajji se vrše v Galiciji. Kadar imajo misijon, priredi se na koncu misijona pridiga zoper pijanstvo in se ljudi nagovarja, naj se odpovedo opojnim pijačam. Nato se v cerkvi cela fara s skupno prisego odpove opojnim pijačam. Nekaj časa se uspeh pozna, pozneje pa zgine vtis misijona in ljudje pijejo kot popred.

Taki veliki uspehi so mogoči tam, kjer se uživa alkohol večinoma le v najostrejši obliki žganja in kjer alkoholizem ni navada ampak razvada, kjer ni splošne potrebe redno in sistematično uživati alkoholnih pijač. V Galiciji n. pr. se ne pije kot pri nas. Tam so ljudje, ki pijejo žganje, da zapijejo vse, a je spet mnogo družih, ki skoraj nikdar ne zavžijejo opojnih pijač. Kadar je kakšen semenj ali kaj podobnega, se pije do brezumnosti, potem pa spet delajo tedne, ne da bi pili žganje. V tem slučaju ljudje takoj in jasno vidijo nesrečne posledice alkoholizma, na drugi strani pa tudi vidijo iz skušnje, da se prav lahko živi brez alkohola. V takih okoliščinah ni tako težko ljudi z mogočno pridigo pridobiti, da se takoj v množici odpovedo alkoholu. Toda zakaj nima tako delovanje trajnega uspeha, oziroma, kaj mora biti, da ima boj zoper alkoholizem trajen uspeh?

a) Da bo abstinenci gibanje imelo trajen uspeh, mora imeti podlago v slovstvu in organizaciji. Vtis pridige, naj bo še tako mogočna, se izkadi, beseda zveni v ušesih in srce in razum ostaneta, kot popred. Ljudem je treba v roke dati nekaj, da se bodo vedno in vedno lahko podučevali in prepričavali o tem, kar so enkrat slišali. Tako bo vtis govora ali pridige ostal trajno v srcu in v spominu. Dokler pa nimamo ljudem v roke dati nobenega berila, je trud govorov in pridig večji del zaman. In potem je treba alkoholno in abstinenci vprašanje od vseh strani dokazati in razložiti, da se ljudje v resnici prepričajo in vnamejo za stvar. To je pa nemogoče z enim govorom ali pridigo.

Podlaga abstinenci gibanja mora torej biti protialkoholno glasilo, med Slovenci «Piščalka za abstinence, pivce in pijance». Toda nikar ne

mislimo, da bo «Piščalka» za vedno zadostovala. Vže sedaj se občuti potreba, da bi se «Piščalka» razbremenila. Za abstinenčno gibanje je potreba znanstvene podlage, razprav, člankov itd. Kolikor bolj se razširja abstinenčno gibanje, se ustanovljajo društva, shodi itd., toliko več bo morala prinašati «Piščalka» poročil, oznanil itd. Radi tega bo treba «Piščalko», kjer se že sedaj čuti pomanjkanje prostora, porabiti samo za informacije, znanstveno gradivo in sploh večje spise bo pa treba iz nje izluščiti in izdajati posebej. Radi tega bo potreba kmalu izdajati posebno «proti-alkoholno knjižnico». Toda ne samo to, ampak protialkoholno slovstvo bo treba razširiti še na drugačen način. Treba bo izdajati še poseben list na slabem papirju in v priprosti obliki za delavsko ljudstvo. Dobro bi bilo tudi izdajati posebno prilogo ali pa samostojen list za ženske in za otroke itd. In še marsikaj drugih potreb bo nastalo, ako se gibanje dovolj razširi.

b) Podlaga abstinenčnega gibanja mora torej biti slovstvo — mnogo-vrstno, zanimivo slovstvo. Potem je pa treba za razširjenje abstinence in za boj proti alkoholizmu organizacije. Kdor je sam jako zmeren ali tudi abstinent, a ni pri nobeni organizaciji, je za boj proti alkoholizmu še jako malo sposoben. Izgovor: «društvu ne pristopim, ker vže tako malo ali nič ne pijem», je ničvreden. Kolikor manj piješ doslej, toliko lažje ti je vpisati se v društvo. Saj društvo nima namena zdraviti od alkohola svojih udov, ampak vplivati na druge.

Toda kakšna društva bi bila najbolj primerna?

Moje misli bi bile: 1. Varujmo se vsake šablone. Ne skušajmo ničesar konstruirati a priori, da bi najpred naredili po naši glavi celo organizacijsko mrežo in potem ude v njo tlačili, ampak iščimo najpred pristašev in potem naredimo njim primerno organizacijo. Ne delajmo na primer načrta: Središče mora biti tu, podružnice morajo biti tam in tam in tam, ampak kjer se najde nekaj članov, tam bo krožek ali podružnica ali društvo, in kjer bo največ in najbolj delavnih udov, tam bo središče. Vse naj raste od spodaj in samo od sebe, nič naj se ne dela od zgoraj. 2. Pri našem gibanju kolikor več diferenciacije in specifikacije, toliko bolje. Ne skušajmo narediti vse po enem načrtu, ampak prepustimo to razmeram. Neko središče je dobro in to bo, kot se stvar razvija, v Ljubljani. Dalje pa stojmo na načrtu: Kolikor več in kolikor bolj raznovrstnih društev, krožkov, podružnic itd., toliko bolje. To leži že v naravi naše stvari. Za našo stvar je najvažnejša osebna propaganda od duše do duše. Velika zborovanja so samo za parado, da vidimo, koliko ljudi že imamo za seboj in da se med seboj nekoliko spoznamo. Za abstinenco se človek ne pridobi, ako čuje samo eden ali par če tudi še tako lepih govorov. Zato je najuspešnejša osebna propaganda. Za tako propagando je pa potreba kolikor mogoče mnogo in majhnih, jako specificiranih društev,

krožkov in shodov, da bodo skupaj ljudje kolikor mogoče ene vrste in v ozki stiki med seboj — recimo krožek abstinenčnih služkinj, abstinenčnih železničarjev, trgovcev, hlapcev, itd. Ako je društvo veliko, poznajo se udje med sabo malo in se ne čutijo tako zvezani z društvom, kakor pa, ako je društvo majhno in se vsi udje dobro poznajo med sabo.

Abstinenčna organizacija naj bi imela torej eno središče: društvo «Abstinent» v Ljubljani, potem pa kolikor mogoče veliko in kolikor mogoče različnih krožkov po raznih krajih. Naša prva naloga mora sedaj biti: Organizacija krožkov.

c) Posebno moramo gledati, da pridobimo na našo stran ženske in otroke in sicer iz dveh razlogov: 1. ker je alkoholizem ravno pri ženskih in pri otrokih še veliko bolj škodljiv, 2. ker dobimo tako v roke bodoči naraščaj naroda. Poleg tega bi bile ženske, ako jih pridobimo za našo idejo, velika agitatorična sila za abstinenco.

Mladim abstinentom.

Umira stari gozd. Zaspala
je v njem vsa prejšnja mlada moč.
Umira nem . . . Le veter tuli,
predsmrto pesem vriskajoč.

A čudež — glej!
Sred smrti je drevo-mladika
pognalo snežnih cvetov sto
in smehljajočih listov silo —
mladost dehti, cvete krepko.

Vzdrhteva gozd: Saj sredi njega
mladost živi, mladost živi!
Oživlja gozd in se vprašuje:
«A kje je smrt? — Saj smrti ni!»

In čudežna mladika — to smo mi,
mladosti polni in moči!

Iv. Cankar.

Cvetje in trnje.

V 7. zvezku, str. 220. p. S. Škrabec jadikuje in prosi: «V obrambo! Ne lepo sumničenje se vzdiguje zoper «Cvetje» in širi med naše dobro ljudstvo, sumničenje, da delamo za kerčmarje, menda podkupljeni, da pospešujemo pijančevanje, da zagovarjamo «šnops» in kaj vemo, kaj še vse! Dragi, zvesti bravci naši, zlasti vi, bratje in sestre tretjega reda, ne dajte se begati, ne verjemite, kar morate prepričani biti, da nikaker ni res. Zavernite tako sumničenje, kjer ga slišite, se vso odločnostjo; recite tistim, ki tako govore, naj bero in dobro premislijo, kar smo vam priporočali v 12. zvezku lanskega tečaja na str. 365.» . . . . .

«Terditi, da je vino strup, da je v vinu nečistost, to je pa, po pravici smemo reči, nevarna zmota. Ker se je pa ta zmota začela širiti mej nami, zato smo si šteli v dolžnost, da smo se ji vstavili. Boljše bi bilo, ke bi se ji bil kedo drugi, ki kaj več velja ko mi. Ali vedeli smo, da je to težavna reč. Mi pa smo bili pripravljeni, če treba, za resnico tudi zasramovanje, tudi preganjanje terpeti. Resnico smo hoteli povedati jasno in odločno, osebno pa koga žaliti, to ni bil naš namen. Zato smo pisali sploh le zoper zmoto, ne zoper osebe. Zato tudi imen do malega nismo imenovali, zlasti ne, ko smo videli, da udrihajo naši ljubi nasprotniki le po našem dobrem imenu in naši vbogi osebi. Bodi odpuščeno vsem! Prav v pričujočem zvezku je povedano, kaj je rekel glede svojih nasprotnikov in tožnikov sv. Bernardin: «Odkar to obleko nosim, blizu 25 let torej, se mi ni nihče tolikanj zameril, da bi mu ne bil pripravljen noge poljubiti ter mu še večjo ljubezen izkazati.» To pravim tudi jaz, ki nosim, dasi nevreden, ne-le 25, temuč dozdej že blizu 43 let ponižno obleko sv. očeta Frančiška. — Pametnim bodi zadosti!»

Nam, ki nismo tako pametni, pa to ni zadosti! Pozivamo Vas, veleč. p. S. Škrabec, povejte v prihodnjih številkah «Cvetja», ali kjer hočete, kje, kedaj, s katerimi besedami je kdo «udrihal po Vašem dobrem imenu in Vaši ubogi osebi»? Kdo širi tisto «sumničenje» zoper «Cvetje»? Ali s tiskom ali govorjenjem? Citirajte! V Vaših jezikoslovnih polemikah znate citirati, in veste, da brez natančnega citata človek le po vetru maha.

Zakaj v enoletnem boju proti slov. abstinentom niste še nikdar citirali, t. j. dobesedno navedli vira in «teze», zoper katero ste se borili? Ali zato, da ste ložje mahali proti namišljenim strahovom, ali zato, da so mislili Vaši bravci in bravke, ki ne berejo tistega časopisa, «ki ni ne jerihunska trompeta, ne megleni rog, ampak . . . . .», da se kdovekaka krivica godi «Cvetju» in njegovemu uredniku, in da kdovekaka nevarnost preti sveti veri.

Če ste poštenjak, tiskajte vendar enkrat kmalu vsposedno, kaj pravi sveto pismo o strupu v vinu in kaj je kdaj pisala «Piščalka».

N. pr. tako-le:

Sveto pismo:

Ne glej vina, kadar je rumeno, kadar se njegova barva lesketa; gladko teče, toda naposlednje piči kakor kača, in strup razlije kakor bazilisk.

Tvoje oči bodo po tujkah gledale in tvoje srce bo spačeno govorilo. Preg. 23, 31. 33.

Gorje prevzetni kroni, pijanim v Efrajmu in obletujočemu cvetju, njega vriščeči slavi, njim ki prebivajo na vrhu pretolste doline in se od vina opotekajo. Iz. 28. 1. 3.

Zbudite se opijanjeni! in jokajte, in tulite vsi ki pijete vino zavoljo sladkosti; ker bo zginilo od vaših ust. Joel 1, 5.

Zavoljo pijanosti jih je že veliko pomrlo; kdor pa je trezen (abstinens), si življenje daljša.

Sir. 37, 34.

Piščalka (št. 1. str. 7):

Dr. Forel popisuje red dobrih templarjev in pravi, da imajo te «teze»:

- a) Vsaka alkoholična pijača, tudi vino, pivo in mošt, je strup.
- b) Ti strupi umore več kot $\frac{1}{10}$ naših nad 20 let starih moških, preskrbe vsaj 30% vzprejemov v norišnice, povzročijo 75% zločinov zoper osebe, delajo narod neumen in surov, zadržujejo in slabe duševne zmožnosti, tlačijo npravstveni niveau in stanejo velike vsote denarja, ne da bi kdo imel od tega najmanjšo korist.
- c) Takozvani zmerni pivci se ne krepčajo, se ne rede, in ne pridobe od alkohola nič. Oni izgube povprečno 6 let svojega življenja in trpe za polovico več bolezni kot abstinentje.

Da bo tudi Vaš svet videl, kakšno krivico dela vinu «Piščalka» in abstinentje in kakšno sveto pismo!

Da je v vinu nečistost, to vé ves svet od starih Grkov in Rimljanov do pobov, ki punčelam pijače kupujejo. To uči tudi sveto pismo, če se ga bere brez predsodkov in brez ljubezni do vinčka. Seveda se mora sveto pismo razlagati po pravih priznane hermenevtike. Da je že sv. Hieronim razumel luxurio za nečistost, imamo dva klasična dokaza v sami vulgati: Izgubljeni sin je zapravil svoje premoženje «vivendo luxuriose». Kakšno je bilo to luxuriose razloži njegov brat, ki pravi o njem, da je požrl svoje premoženje z nečistnicami. Luk. 15, 13. 30.

Mladi Tobija pa je molil: non luxuriae causa accipio conjugem, pravi, da se ni oženil radi sladnosti ali mesenega poželenja. Tob. 8, 9.

Da v sodu vina ni npravne nečistosti in tudi ne v vsaki zavžiti kapljici, vémo mi že od prej. Kdaj pa se začne «inebriari» in «luxuria» pa vkljub svoji temeljitosti še niste povedali, dasi ste bili pozvani.

«Bodi odpuščeno vsem!» Komu pa in zakaj, povejte, citirajte!

Povejte kje in od koga ste «trpeli» zasramovanje in preganjanje, kje se je «udrihalo» po vašem «dobrem imenu in ubogi osebi?»

Mi smo pripravljeni preklicati vsako besedo, katero bi bili preveč rekli. Samo povejte, na kateri strani, v kateri vrsti je bila. Vi odpuščate? Ali se vam ne zdi potrebno za odpuščanje prositi? Ali ste že pozabili na «hinavce» in na «otroke» in na «veščce» in na «pojanje» in razne druge titelne, s katerimi ste eno leto obkladali abstinente. Ali ste že povedali svojim bravkam, da abstinenca ni nevarna za vero, marveč da jo sedanji papež Pij X. imenuje sredstvo, ki mu bo pomagalo svet prenoviti v Kristusu».

Ne potrebujemo, da bi nam kdo noge poljubljal; zahtevamo pa zase in za svoj značaj in za svoje delovanje vsaj toliko spoštovanja, kakor Vi za svojo obleko. V ponižnost pa, katero kdo sam na sebi vidi, pa ne verjamemo.

Avsec.

Poljski zdravniki so izdali nedavno sledeči razglas do Poljakov.

Odziv poljskih zdravnikov do poljskega naroda.

Ker se vedno bolj širi navada uživati opojne pijače, ki povzročajo strašno opustošenje sredi omikanih narodov, smatramo mi, predstavitelji zdravniškega stanu, ki se osebno udeležujemo protialkoholnega gibanja, za našo dolžnost, da povemo celemu svetu — sledeče:

1. Znanstvena preiskavanja so dokazala, da alkohol, **tudi v zmernih množicah užit** povzročuje in vzbuja nepravilnosti v delovanju možganov, manjša silo volje, kvari kritičnega duha, otopi etični in estetični čut, slednjič oslabi moč gospodovati sam nad seboj. **Tako delovanje alkohola nas primora, da ga smatramo za strup**; radi tega se **tudi ne sme več smatrati za sredstvo hranjenja.**

2. Znanost je dalje dokazala, da se vsled uživanja alkoholnih pijač, **znatno zniža odpornost našega telesa proti kalem bolezni vsake vrste** in da radi tega **krajša dolgost človeškega življenja.**

3. Ljudje popolnoma vzdržni se odlikujejo z veliko večjo tvorno silo v primeri tudi z zmernimi pivci, z večjo vztrajnostjo fizično, moralno in umstveno, a tudi z večjo odpornostjo pri kužnih boleznih.

4. Toda **največjo nevarnost** od strani opojnih pijač vidimo **v degeneraciji ali propadanju človeškega plemena**. Potomstvo pijancev ima navadno slabo telo, zlasti pa slabe živce. Nevarnost, o katerem je govor postaja še toliko večja, ker tudi ženske polagoma in vedno bolj podlegajo navadi piti in na ta način se okuži s strupom tudi ta, doslej še zdrava polovica človeške krvi. **Ako se prično matere bodočih pokolenj tako zastrupovati, kot so to delali in delajo očetje**, napredovala bo degeneracija veliko bolj hitro kot doslej in v nedolgem času mora nastopiti popolen propad.

5. Toda škoda, katero povzroča alkoholizem, se ne tiče samo onih, ki se mu oddajo, ampak tudi nedolžnih. **Tisoče ljudi gine vsled razvade posameznih oseb. Spomnimo se strašnih nesreč na železnicah, na morju, v tovarnah, rudnikih, delavnicah, potem razboje, tatvine, požige itd., ki se vrše v pijanosti**. Spomnimo se trpljenja milijonov bitij, tisočev tisoč družin, neusmiljeno mučenih od očetov pijancev, a potem premislimo druge posledice pijanstva, videli bomo sto tisoč otrok rojenih v revščini in v bolezni; ti postanejo nadloga za občinstvo in zapuščajo iz rodu v rod svojo revščino in svojo bolezen.

6. **Radi tega vsega, kar smo povedali, smatramo za sveto dolžnost vsacega mislečega človeka, katerega razvada še ni pokvarila, da z vsemi silami sodeluje z njimi, ki so stopili v boj z alkoholizmom, s tem, da sam daje vzgled popolne vzdržnosti.**

Prepričani smo, da ako se odpravijo iz uživanja opojne pijače, bo **lažje** premagati druge panoge človeške revščine in šele potem bo mogla nastopiti rešitev velikih socialnih vprašanj.

Slede podpisi 158 doktorjev zdravilstva in profesorjev zdravništva na poljskih vseučiliščih. Podoben poziv je izdalo 1000 najimunitnejših zdravnikov in profesorjev zdravništva raznih narodnosti na vse narode sveta.

Poljski poziv sklene: «Ko pošiljamo ta poziv vsem ljudem srca in razuma, našim rojakom, imamo ravno isti namen, katerega so imeli zdravniki zunaj naše domovine, ko so razglasili svoj poziv, in kot oni drznemo se upati na domoljubna čuvstva naše inteligence, zlasti one, ki se je združila v društva gospodarska, izobraževalna, socialna, itd. in mislimo, **da bo sprejela načela popolne abstinence za obvezna za vse svoje člane**, ker le tako bo moglo nastopiti resnično in trajno prerojenje občinstva na podlagi treznosti, bratstva, ljubezni, resnice in pravičnosti.»

«Na čelu abstinence gibanja bi morali stati: Društva zdravnikov, društva Sokolov, mladinska društva, 'Tovarištvo narodne šole' (naša Cirilo-Metodova družba), vsa poljska ženska društva in naše domoljubno duhovništvo».

Poljsko abstinenčno društvo «Eleuterya» izdaja letake s sledečo vsebino:

«Deset stavkov o alkoholu»

(o pivu, vinu, žganju, medu itd.)

1. Opojne pijače, ki imajo v sebi alkohol (vino, pivo, žganje, med), so zdravem človeku popolnoma nepotrebne, o gotovih boleznih so pa samo začasno zdravilo na priporočilo zdravnika, ako ni na razpolago drugih zdravil.

2. Tudi zmerno uživanje alkohola je škodljivo. Alkohol kvari namreč razne organe telesa, n. pr. povzroča želodčne težave, vnetje trebušne mreže in ledvic, stolščenje in razširjenje srca, vnetje možganov in živcev. Alkohol slabi odporno silo telesa tako, da je pivec bolj podvržen raznim boleznim, n. pr. mrzlica jim lažje in hitreje podleže, kot trezen človek.

3. Opojne pijače razburjajo v začetku in dvigujejo živčno delovanje, potem pa povzročajo upadeč; omamijo sicer čustvo glada in trudnosti, toda ne morejo podpisati telesnih sil ali nadomestiti hrano.

4. Opojne pijače so zlasti nevaren strup za otroke, ker so njihovi živci bolj občutljivi. Pivo, vino, žganje itd. povzročajo pri otrocih razne duševne ali telesne bolezni, ker delajo otroke lene, nepokorne, nenravne slednjič tudi dostopne in nagnjene k pijanstvu.

5. Alkohol, ki kvari delavnost možganov, vpliva na človeška nagnjenja in sposobnosti, duši plemenita stremjenja, vzbuja najnižja čustva, vodi do npravne razbrzdanosti in prestopkov.

6. Alkohol kvari duševne zmožnosti, škoduje razumu, vodi do norosti ali do popolne duševne toposti.

7. Alkohol, ako se uživa v večji meri, opaja do nezavednosti, more celo povzročiti naglo smrt vsled mrtvouda na možganih ali na srcu.

8. Alkohol deluje zelo škodljivo na duševni in na telesni razvoj potomstva. Otroci pijancev postajajo bolehnii, bebasti, slaboumni, zlobni, često trpe na padavici ali na duševnih boleznih.

9. Alkohol povzroča mnogo telesnih pokvečenj, nesreč, prestopkov, ubojev in samomorov, polni ječe in norišnice, vodi k revščini in uboštvi. Uničuje narodno blagostanje in politično odpornost narodov.

10. Najboljše sredstvo zoper škodljive posledice alkohola je, ako se popolnoma odreče opojnim pijačam. Skušnja kaže, da ako ne uživajo alkoholnih pijač so ljudje bolj zdravi, gibčni, prenašajo lažje napore, se lepše zabavajo in izobrazujejo, a njihovo blagostanje narašča.»

To je čista resnica o alkoholu.

Kaj jaz vem . . . .

Pozdravljam vas pristrčno vse —
Ime je meni Mici; —
povedala vam nekaj bom
nocoj pri veselici.

Bojim se, da porečete:
Kaj ta bo govorila?
Ta majhna, mlada deklica
ne bo nas nič učila.

Povedala bom to, kar vem,
v besed priprostih krili,
kar so odraščeni ljudje
menda že pozabili. —

To vem, da je pijanec grd;
preklinja in se bije;
zavoljo njih brez broja solz
na svetu se prelije.

To vem, da sladko mleko nam
rudeča dela lica,
da sfriši nas in ohladi
edino le vodica.

To vem, da glava jih boli,
ki napijó se vina,
in pamet ž njim zapravijo,
so slabši kot živina.

To vem, da z daleč že smrdé,
kdor vase vliwa žganje;
za rabo ni, za delo ni:
— samo za postopanje.

Pa tudi v pivu je doma
lenoba in zaspanost.
Zato pa pravimo: Le proč
umazana pijanost!

Če žeja te, le brez strahu
napij se iz studenca!
Zakliči zraven prav glasno:
Živela abstinenca!

Mici Krek.

Govor

**na veselici društva «Abstinent» v Ljubljani
dne 10. junija 1906.**

Avete flores martyrum! Tako bi vas pozdravil kak govornik, ki ni abstinent, kateremu se zdi življenje brez sleharne opojne pijače — mučenišstvo. Jaz ne tako. Jaz vam kličem: pozdravljeni ozdravljeni! Ozdravljeni, ako je kateri izmed danes navzočih abstinentov imel pretrpeti kako bolezen zaradi alkohola. Ali vsaj ozdravljeni tistega pogubnega in širom vlada-

jočega presodka, da se brez opojnin ne da živeti veselo in zadovoljno, kolikor je to sploh mogoče na tem svetu. Ko sem danes hitel med vas, imel sem na mislih besede apostolove, ki jih je pisal Rimljanom, tako pristrčne in polne ljubezni. Hrepenim vas videti, da bi vam nekoliko podelil od duhovne milosti k vašemu potrjenju, to se pravi, (hrepenim) obenem se potolažiti med vami z medsebojno vero, vašo in svojo. Jasno vam je, gospoda moja, kako se dadé te besede prilipniti na moje razmerje do vas. Kdor je kake ideje ves prešinjen, on izkuša zmerom in povsodi, kako bi jo vcepil tudi drugim in ako jo v katerem že najde vsajeno, kako bi jo vtrdil in razplamtil. A ne bojte se! Ni moj namen, niti naloga, da bi vas z dolgo prepričevalno razpravo potrjeval v abstinenčni ideji ali vas zanjo pridobival. Vem, da ste več ali manj vsi podučeni v temeljnih vprašanjih protialkoholnega gibanja. Pa saj hrepenim obenem potolažiti se med vami. *Vae soli! Gorje samemu!* Ta resnica velja takisto v socialnem oziru, kakor v duševnem oziru. Ni mu dobro, kdor stoji s kako idejo sam v življenju. Išče somišljenikov, med njimi se tolaži, potrjuje v ideji in hrabri za boj in delo. Dobro je torej tudi meni bivati med vami in še enkrat vam kličem: pozdravljeni!

Abstinentje so bili še pred nedavnim časom *passares solitarii* — vrabci vsamelci. A bolj in bolj se množimo in v doglednem času bomo lahko klicali s Ciprijanom: *Hesterni sumus, et vestra omnia inplevimus.* Včerajšnji smo, in vse naše smo napolnili. *Solas vobis reliquimus tabernas et cauponas.* Same smo vam pustili gostilne.

Kadar se lotimo kakega dela, pokaže se rada težkoča, na katero preje niti mislili nismo in narobe izgine težkoča, ki smo se je zelo bali. Enako se je godilo meni, ko sem se odločil za abstinenco in se je godilo najbrže marsikomu. Jaz sem se namreč bal, da bom abstinent hodil kakor mrtvec med živimi. Dovtipni in živahni pogovori, veselo petje, jasen animo v družbah — vse to bo prešlo. Nikamor se ne bom upal že iz preprostega vzroka ne, da ne bi s filisterskim obrazom kalil vesela srca drugih. Ha, to bi bilo življenje, nevredno svojega imena! In kako je ta strah splahnil v nič! In več! Kako se je odprlo novo življenje, ki mi nudi stokrat več veselih in jasnih trenutkov.

Vse mi je ostalo. Dovtipni in živahni pogovori — samo da je odpala njih prejšnja večkratna gniloba in plevkost, veselo petje — samo da je odpala hripavost in kričavost, animo — samo da je izginilo prenevedanje in nebrzdanost. Večkrat sem zaslužil preje ime filister ali vsaj čudak, kakor da zaslužim ali čujem zdaj. To navidezno težkočo omenjam in krepko poudarjam zlasti zato, ker je za premnoge glavna ovira, da se ne vnemajo za abstinenco.

Po drugi plati pa sem naletel na težkočo, na katero preje nisem mislil. Ko sem zahrepenel po družbi in sem vanjo prišel, začutil sem

neljubo, da delam izjemo. Nisem kakor drugi nalival, pil, trkal, hvalil vino itd. Zakaj tudi meni ne ugaja, če se kdo prilagodi celi družbi, če ima zmerom svoj extrawurst. Toda pomislil sem. Koliko in kaj se vse dandanašnji zgodi na ljubo modi! Če kdo obleče povsem novoprikrojeno suknjo, pogledajo ga, nekateri se mu nasmehnejo (toda ne zaničljivo) in kmalu se vsem rodi želja ali nekterim tudi dozori sklep nabaviti si enako obleko. In tak kroj je časih silno grd, jako nezdrav, zelo dragocen. A modern je. Če me poslej še kdo vpraša zakaj nosim rdečo svetinjico na suknji, zakaj sem abstinent, ne bom mu več razlagal, kako je abstinenca koristna, zdrava, pametna, temveč rečem abstinent sem, ker je moderno. V Avstriji, lahko še pristavim, kjer smo zmerom za eno stoletje zadaj, abstinenca še ni tako v navadi, toda v Ameriki, po Angleškem vlada ta moda celo v najvišjih krogih. Morda kdo začuden zazija, drugi zmaje z glavo: tako, tako, glejte si no, a gotovo se zamaše usta s to opazko, da je abstinenca moderna, bolj, kot z vsemi stvarnimi razlogi. Morda postane še kdo abstinent iz spoštovanja do mode. Le govorimo in povdarjajmo, da je to gosposko (saj lagali ne bomo) in abstinenca zadobi čarovito silo. Preprosto ljudstvo od nekdanj posnema gospodo v vrlinah in napakah. Zato je treba, kakor drugod tudi pri alkoholnem gibanju začeti s pometanjem na vrhu stopnjic.

In zdaj napravljamo abstinentje še veselico! Ko sem nekterim pokazal vabilo, naredili so tak obraz, kakor bi jim rekel, da prirede kruljavi ples, gluhi koncert, slepci razstavo. Čudno, zakaj bi se čili, zdravi, jasni duhovi ne znali vsaj toliko veseliti, kakor od alkohola razvneti in razburjeni možgani. Nekaj boste gotovo imeli od te veselice, česar skoro od nobene druge veselice ne — namreč jutri jasno glavo. In koliko je to vredno, vé najboljši tisti, ki najboljši vé, kaj je maček.

Kratek je moj pozdravni govor. Hitro sem končal. In da se še hitreje poslovim, zasesti hočem krilatega pegaza z vzklikom:

Kraj alkohol.

Vladar mogočni alkohol,
trpinčil si nas let dovolj,
pokornost zdaj ti odpovemo.
Udanih tvojih vernikov
ni pivcev in ni zmernikov,
ne vprašamo, če smemo.

Naj oni vriskajo: juhé,
še bomo srkali ga, še!
Privoščimo jim to ugodnost!
A kdo drži se varnih tal
in kdo se zadnji bo smejal,
pokaže nam prihodnjost.

Ant. Medved.

Iz mrtvaške knjige kralja alkohola.

Za slovenske pokrajine od dne 26. marca leta 1898. dalje.

(Izpisal I. Kosec.)

Prepis iz mrtvaške knjige leta 1900.

«Slovenec» št. 9. Dne 8. januarja so se fantje pri Sv. Marku poleg Ptuja gredoč iz gostilne sprli. Neki Matečev Jože z nožem zabode v vrat tovariša, da je bil to kmalo mrtev. Nesrečno žganje! Ali v vinorodni Štajerski popivajo z žganjem? (Op. zapisnikarja.)

«Primorski list» št. 5. Franc Murnik iz Kobarida. Bil je pijanček. Našli so ga mrtvega v neki grapi pri Vrsnem dne 23. januarja.

«Primorski list» št. 6. Ponesrečil se je v nedeljo 28. januarja Janez Komavli iz Gorice. Pil je nekoliko (samo!) preveč, ter v pijanosti zdrsnil v Sočo pri Stražicah. Štel je 58 let.

«Slovenec» št. 62. Žrtev žganja. Kvaterno nedeljo zvečer 11. marca se je vračal od žganja pijan 64 letni Anton Sterle od Sv. Vida v Osredok pri Cirknici domu. Zgrešil je pot v gozdu. Zjutraj ga je našla beračica na kupu snega v nezavesti: poleg njega prazna literca žganja. Čez pol ure je doma umrl.

«Slovenec» št. 70. Žganje umorilo je 35 letnega Urbana Frillerja iz Virmaž. (Alkoholni strup? Op. zap.) Našli so ga poleg postaje pri Škofjiloki mrtvega na kupu sipe.

«Gorica» št. 28. Dne 26. marca popoldne sta nesla Gmajnar, posestnik na Viševku in njegova žena otroka h krstu v Moravče. Po krstu sta pila skoro do večera. (Lepa krščanska navada vseh botrov! Op. zap.) Gmajnar se sporeče z nekim pivcem, sprime se žnjim, da oba padeta po stopnicah v klet, kjer si Gmajnar tako pretresel možgane, da je na mestu umrl. (Seveda ni bila pijača kriva njegove smrti, ampak nesreča, ki nikoli ne spi. Op. zapisnikarja.)

«Slovenec» št. 86. V Lipi na Koroškem se je dne 2. aprila obesil posestnik Franc Beneim. Vzrok žganje. — Pri Piswegu so našli dne 2. aprila zmrznjenega dninarja. Vzrok žganje. — V Logu pri Merčah se je hotel ustreliti 3. aprila kotar Porzer. Vzrok žganje.

«Slovenec» št. 136. Iz Celovca se poroča, da je nenadoma umrl 13 letni otrok na srčni kapi. Raztelesanje je pokazalo, da ga je umorilo zaužito žganje, katerega je otroku dal znanec njegovega očeta.

«Slovenec» št. 142. Dne 10. junija so našli v gozdu pri Žrelcu mrtvega 5 letnega sina posestnika M. Čabeta v Hovji vasi. Nek A. Bister je poslal fanta po žganje, ter mu dal polovico izpiti. Umrl je otrok vsled zastrupljenja z alkoholom.

Ravno tam. V Svinici v krški dolini so dali dne 10. junija drvarji tovarišu iz Cerknice na Kranjskem 1 $\frac{1}{4}$ litra žganja. Upijanil se je, zaspal, v pol uri umrl.

«Slovenec» št. 164. Smrt alkoholika. Nedavno je umrl v Beli peči posestnik Jernej Stravs. Zadnje dni je vedno pil.

«Slovenec» št. 166. Iz lhana: Pijan je včeraj obležal 72 letni godec Fr. Cvetko, od prve maše grede, kjer je ležal celi dan na solncu, dokler ni proti večeru umrl.

«Slovenec» št. 199. V nedeljo 26. avgusta so se ponoči stepli pijanci v Kopli ob Dravi. Eden gluhi in mutasti je obležal mrtev na mestu pretepa, preboden z nožem v srce in na več krajih. Zlobneže imajo že pod ključem. Nesrečno pijančevanje!

«Slovenec» št. 201. V Trstu je v pijanosti pal v morje 72 letni Hjeronim Krelja iz Voloske. (Ni bil alkohol kriv, ampak voda.)

«Gorica» št. 71. V Trstu so potegnili iz kanala truplo 62 letne France Fink, ki je rada pila. Skor gotovo je v pijanosti pala v vodo.

Ravno tam. Ubil se je v nedeljo po noči zidar Jakob Kovačič iz Modreja. Nasrkal se je menda nesrečnega žganja, padel pod zid in obležal mrtev.

«Slovenec» št. 217. Žganjarček je umrl na skednju pri gostilničarju Novaku v Vodmatu. (Saj ni mogel večno živeti!)

«Slovenec» št. 230. Žganja se je 15. oktobra navlekel berač, ter iskal prenočišča v Kosezah pri Vodichah. Ko se je v skednju spravljajal spat, se je zvrnil in kmalo umrl.

«Slovenec» št. 249. V Kandiji pri Novem mestu je 29. oktobra zvečer utonil 20 letni hlapec Mirtič. Pil je (seveda vodo! O. z.), šel iz gostilne ter najbrž sam zabredel v Krko (Dokaz, da je voda hujši ko alkohol).

«Gorica» št. 90. Ponesrečil se je 8. novembra zvečer v Vrtojbi kamnosek iz Mirna. Bil je nekoliko vinjen in padel v 6 m globok prepad.

«Gorica» št. 99. V mestu znani vinski bratec in konjski mešetar A. G. podal se je v nedeljo zvečer v gostilno Gruzovina. Baha se, da je v stanu popiti na enkrat 4 litra vina. Pri tretjem pollitru ga napade slabost. Prenesli so ga v senik, kjer je kmalu umrl od kapi zadet.

«Gorica» št. 101. Katarino Komel iz Kronberga so našli mrtvo na cesti v Solkan. Bila je udana pijači in se je zmešala. Zadela jo je kap.

«Slovenec» št. 297. Mrtvega so našli 26. decembra v Badanjah v jarku znanega pijanca 45 letnega hlapca Jožefa Rozmana. Prejšno noč je ob 10. uri pijan šel iz krčme.

Prepis iz mrtvaške knjige leta 1901.

«Slovenec» št. 50. Zmrznjenega so našli 22. februarja na polju posestnika Franceta Čelarja iz Orehovca. V Postojni se ga je navlekel. (Alkohol greje!)

«Slovenec» št. 56. V Kotmarivesi na Koroškem je zmrznil 54 letni delavec Jakopič. Nasrkal se ga je bil v toliki meri, da je obležal v snegu.

«Slovenec» št. 60. V Gabrijah na Goriškem so dobili mrtvega na cesti 55 letnega G. Rajha. Vsled preobilnega žganja, ga je zadela kap.

«Slovenec» št. 72. V Pišku na G. Štajerskem so na cesti našli mrtvega 16 letnega delavca Janeza Pirkerja iz Šmartnega na Koroškem. Spil je liter žganja.

«Slovenec» št. 118. Utonil le 22. maja mlinar Franc Pikec v 15 *cm* globoki vodi. Bržkone je vinjen padel v jarek in tam obležal, žena ga je našla mrtvega. (Bojte se vode!)

«Slovenec» št. 126. Mrtvega so našli dne 1. junija Franceta Poljanca. Použil je bržkone preveč žganja in na solncu zaspal za večno.

«Gorica» št. 76. Dne 15. septembra je zidar F. F. iz Hruševce pil v gostilni do večera. Drugi dan so ga našli na vrtu v zadnjih zdihljejih.

«Slovenec» št. 232. Te dni so v Gaberji dali otroku preveč vina. Umrl je za kapom.

«Slovenec» št. 233. V Spodnji Šiški so v hlevu dobili mrtvega delavca Janeza Koželja iz Mengša. Umrl je vsled nezumno zaužite pijače (najbrž vode!).

«Slovenec» št. 250. Franc Justin od Sv. Katarine pri Trziču se je podal precej vinjen iz gostilne pri Sv. Ani, 2 uri pozneje so ga našli mrtvega poleg kolnice ob cesti.

«Slovenec» št. 251. 29 letni Franc Predučnik iz Vavtnevasi pri Celovcu je 20. t. m. izpil pol litra žganja. Obležal je na polju mrtev.

«Slovenec» št. 257. V Št. Jurju ob južni železnici se je napil kamnosek Anton Kranc dne 1. novembra žganja čez veliko mero. (Katera je velika?) Na potu domov je obležal v jarku mrtev.

«Slovenec» št. 272. Ponesrečil se je v tednu predzadnjo nedeljo po Binkoštih mlinar Gregor Rejc 40 let star, ko je šel po vino zvečer ob 10 uri preko potoka. Bržkone nekoliko vinjen je padel z mosta v voda kjer so ga nesli mrtvega z več ranami na glavi.

«Primorski list» št. 51. Žrtev nesrečnega žganja na Livku. Dne 13. decembra se je vračal iz Sv. Lucije domov 43 letni Anton Faletič. Ker je bil pijan, je opešal na 1200 *m* visokem kolovratu. (Alkohol daje moč!) Dežilo in snežilo je. Drugi dan ga najdejo mrtvega.

«Slovenec» št. 297. V Renčah so našli mrtvega 91 letnega dečka, ki se je napil žganja, ko je bil brez nadzorstva.

Prepis iz mrtvaške knjige iz leta 1902.

«Slovenec» št. 12. Zmrznil je hlapec Jože Blaž 12. januarja. V Šenčurji se je zvečer napil, zgrešil pot in opešal. Mrtvega so našli na polju.

«Slovenec» št. 14. Minoli teden so našli nezavestnega pijanega 55 letnega posestnika Martina Klobučarja iz Preske. Naslednji dan je umrl.

«Slovenec» št. 15. V Marija Lankovič na Štajerskem je učenec Hatzel izpil $\frac{1}{4}$ litra ruma, čez dva dni je umrl. Oče, strasten žganjar se je vsled tega spreobrnil.

«Slovenec» št. 15. Zmrznil je v Šiški neki Sevček. Žganja napit je obležal po noči pred hlevom.

«Slovenec» št. 33. V noči 8. februarja so našli mrtvega v Ljubljani na dvorišču delavca Alojzija Fuchsa, znanega ljubitelja žganja. Zadel ga je kap.

«Slovenec» št. 43. V Št. Lenartu v labudski dolini se je v kamenolomu ustrelil delavec. Vzrok žganje.

«Slovenec» 44. Žganje je umorilo 17. februarja 68 letnega delavca Janeza Strusa iz Valovlja pri Litiji. Izpil je v dušku pol litra žganja.

«Slovenec» št. 66. Utonil je 17. marca zvečer 51 letni posestnik Franc Leskovec iz vrhniškega okraja. Padel nekoliko vinjen v jarek in utonil. (Oh ta voda!)

«Gorica» št. 23. Na 19. marca zvečer je utonil v nekem kamenolomu pri goriškem pokopališču 40 letni slepi Alojzij Rustja. Bil je vinjen.

«Slovenec» 69. od 26. marca. Te dni so našli kočarja Jakoba Vojska iz Slancev mrtvega na stelji. Ležal je na trebuhu in se tako zadušil. V Ptujju se je bil močno opijanal.

«Slovenec» 62. Blizu Sovodja na Koroškem so našli dne 27. marca zmrznjenega delavca Lagerja na cesti. Nasrkal se je bil zvečer žganja.

«Slovenec» 82. Dne 23. marca je v bajti blizu Volfšperga nagloma umrl za kapjo 24 letni drvar Koler. Izpil je nad 2 litra žganja.

«Slovenec» 82. Utonila je 5. aprila 41 letna kočariča Marija Jesihar iz Vira pri Brdu. Vračala se je «precej natrkana» iz neke gostilne, ter zašla v potok. (Pa naj pijemo vodo? Brr!)

«Slovenec» 92. Žganje je umorilo (kaj še!) 60 letnega delavca Franceta Podobnika iz Nove Oselice. Čez mero (katero?) pijan je prišel v hišo cestarja v Sovodju in se tam vlegel. Zjutraj so ga našli mrtvega, poleg njega pol izpraznjeno pollitersko steklenico žganja.

«Slovenec» 105. V noči po 3. maju je v Voglah pri Kranju hlapec Peter Sedlar s cepinom ubil hlapca Rozmana, s katerim je prej v družbi spil 1 liter žganja. («Piti s pijočimi je fundamentalno pravilo socijalnosti». S. K.)

«Slovenec» 105. Kopanikov hlapec v Podgorjah na Koroškem je peljal dne 26. aprila kobilu h kovaču. Ker je bil malo pijan, je padel

s kobile in se ubil. (Ko bi bil popolnoma pijan, bi ne mogel zajahati kobile in se ubiti.)

«Slovenec» 106. Utonil je v potoku Lipnica Rok Polajner iz Krope. Govori se, da se ga je mož preveč nalezal.

«Slovenec» 116. Mrtvega je našla v Sp. Hrušici žena krčmarja Janeza Bončar v postelji, kamor se je bil vinjen vlegel. Kap.

«Slovenec» 116. V pijanosti obesil se je 68letni berač Gadar v Perovem.

«Primorski list» 23. 20letni Jožef Štanta iz Bilj se je v Gradišči napil žganja, zaspal na dvorišču blizu Soče, pal v Sočo in utonil. (Že zopet ta nesrečna voda.)

«Slovenec» 125. Utonil je v Savi Janez Mušič, črevljar iz Virkerč. Govori se, da se ga je preveč napil in zašel v vodo!

«Slovenec» 126. Žganje je umorilo v noči 1. junija pijanca Petra Kožemelja iz Brezja. V hlevu posestnice Kristan v Gabrovki pri Litiji so ga našli mrtvega.

«Gorica» 45. Žrtev alkoholizma. Te dni je umrl v Šmarjah 50letni Filip Bandelj iz Svinega vsled alkoholizma. Truplo je jelo koj razpadati, da so ga morali brž odnesti na pokopališče.

«Slovenec» 127. Neki fant v Dobrlivasi na Koroškem je v noči pred sv. R. T. popival; še na praznik je bil pijan, po južini je šel spat, zvečer so ga našli mrtvega.

«Slovenec» 127. Ustrelil se je v Lipju 50letni tesar Janez Hortlieb. Žganje mu je zmešalo pamet. (In vendar je začel piti po pameti!)

«Slovenec» 143. Na polju pri Kranju so našli mrtvo Franco Beton. Nad vse je ljubila žganje; pri njej so našli prazno steklenico.

«Slovenec» 142. Mrtvega so našli na Glincah 60letnega berača Franceta Stenovca. Pijan šnopsar je v hlevu obležal na ustih in se zadušil.

«Slovenec» 145. Krznar Franc Rot in njegov pomočnik sta se vozila pijana skoz Milštat. Vsled pijanosti nista mogla držati konja, ki se je splašil in prekucnil voz. Rot je s prebito črepinjo obležal mrtev, njegov pomočnik težko poškodovan.

«Slovenec» 153. Utonil je na Savi pri Jesenicah dninar Jakob Ogrin iz logaškega okraja. Ker je bil zelo udan žganju je najbrž v pijanosti zašel v vodo in tam našel smrt.

«Slovenec» 154. Na potu iz gostilne v Radohovi vasi pri Postojni se je 30. junija zgrudil in umrl italijanski brusač L. Madotto. Bil je znan pijanec.

«Slovenec» 158. Morilca poleg umorjenega so dobili v Godiču. Našli so mrtvega 54letnega delavca Antona Letnarja. Vse je sumilo, da se je zgodil umor. Preiskali so vso zadevo in našli morilca ležečega poleg

mrtvega Letnarja v postelji. Našli so namreč poleg Letnarja steklenico žganja, ki je Letnarja umorilo, ker je brezumno pil.

«Slovenec» 170. Utonila je 21. julija 72 letna Mina Rebolj iz Tenetišča v kranjskem okraju. Izpila je baje $\frac{1}{4}$ litra žganja ter zašla v vodo.

«Slovenec» 171. Filipa Vončina so potegnili 18. julija iz Save pri Nomeni v Bohinju. Sodi se, da je v pijanosti padel v Bistrico, ki ga odnesla v Savo.

«Slovenec» 171. V Ribnici so v vodi našli 64 letnega posestnika Andreja Levstek. V pijanosti je padel preko mosta v potok. (In hinavska «Piščalka» se še diči z napisom: Najboljša je pač voda!)

«Slovenec» 172. Črni Jože, trgovec z lesom iz Rupe pri Jelšanah je padel pod voz. Bil je menda vinjen. Na mestu je bil mrtev.

«Slovenec» 181. V gnojnici je utonil 6. avgusta Franc Balantič iz Brega pri Kranju. Pil je v raznih gostilnah in končno zašel v gnojnico, v kateri je utonil.

«Slovenec» 182. Črevljar Matija Gorjanc, kateri je padel 1. avgusta čez peči pod železnim mostom, je včeraj zvečer ob 8. uri sklenil svoje žganja polno življenje.

«Slovenec» 185. Nek orožnik iz Cerkljan je prebodel moža, ker se mu je v pijanosti ustavljal. Mož je umrl vsled rane.

«Slovenec» 192. Blizu Beljaka so našli 10. avgusta na polju mrtvega 45 letnega J. Božiča. Vzrok nagle smrti: žganje.

«Slovenec» 192. Vlak je povozil dne 11. avgusta 44 letnega ubožca H. Bartolota. Bil je pijan, zato ni vlaka zapazil.

«Slovenec» 198. Kmet Anton Bašič se je pijan vlegel na proge istrske železnice v bližini postaje Cerovlje in zaspal. Povozil ga je brzovlak. (Zakaj je tako neumno dirjal!)

«Slovenec» 223. V Žiberžah so našli dne 26. septembra v svislih mrtvega pijančevanju udanega hlapca Janeza Gobrovška. Padel je s poda.

«Slovenec» 233. V Pokrčah na Koroškem se je hlapec Valentin Wutte nalezal žganja, da je bil brez zavesti. Ko je šel spat, je padel pod kobilu, ki ga je parkrat udarila. V bolnišnici je umrl.

«Slovenec» 238. Iz Gorice: Mrtvega so našli 13. oktobra Jakoba Urh. Izkrvavel je iz hudih ran. Sodi se splošno, da je žganjepitje povzročilo prezgodnjo smrt. (To so le flauze!)

«Gorica» 84. Na progi med Št. Petrom v Šumi in Kanfenarom je vlak povozil Petra Trobec, brzojavnega nadzornika. Mož se je namreč napil novega, ter obležal na progi. Prenesli so ga nezavestnega v bolnico v Pulj, kjer je kmalu umrl.

«Slovenec» 258. 39 letni delavec Janez Malič, oženjen, oče 2 otrok je hotel pijan čez železniški tir v tržaški prosti luki. Prišel je med dva voza, ki sta ga zmečkala do smrti.

«Slovenec» 261. 15 litrov vina so izpili 3 pivci v soboto dne 8. novembra zvečer v Št. Petru pri Novem mestu. Okolu 11. ure se je vračal domov 36 letni Franc Ratej, padel je v neko lužo in utonil. Naslednji dan so ga našli mrtvega na trebuhu ležega. (Ti nesrečna voda!)

«Primorski list» 47. Zmrznil je v Sovodnjah v noči od 18. na 19. novembra na cesti J. T. domačin. Napil se je preobilo žganja.

«Slovenec» 270. Po noči je v svoji vratarski hiši zmrznil 68 letni vratar Marko Battigelli, ki je prišel pijan domov in je slečen in odkrit ležal na svojem ležišču.

«Slovenec» 270. V noči med 19. in 20. novembrom je na potu iz Hotavelj v Volsko zmrznil posestnik p. d. Gričar. Napil se je žganja.

«Slovenec» 272. V noči med 17.—18. novembrom je zmrznil na njivi v Sežici posestnik Franc Kunaver iz Žovlj, pil ga je rad. (Noč ima holt svojo moč, kaj zato če ga je rad pil!)

«Slovenec» 273. Na Premskovem pri Kranju so našli mrtvega udovca Jožefa Gorjanc. V pijanosti se je preselil v večnost. Tekom pol leta je v tej vasi pomrlo vsled pijanosti okrog 5 oseb.) Mrliški oglednik je pač zapisal razne druge vzroke.

«Domoljub» 23. Iz Ajdovca na Dolenjskem: Na vseh svetih dan pride v gostilno človek, ki se je vedno ves tresel menda od preveliko izpite pijače. Začne jesti naročeno meso, kar se zgrudi, začne močno dihati in umrje.

«Domoljub» 23. 26. novembra zjutraj so mrtvega pobrali 24 letnega Franceta Lunder iz Aužloha pri Ribnici. Prejšni večer sta spila s stricom znanim pijančkom skoro 1 liter žganja.

«Primorski list» 52. 17. decembra se je vračal iz Cerkna v Šebrelje mladenič A. Makuc. S tovarišem je pil na Reki precej pozno v noč. Gostilničar je silil, naj oba prenočita na peči, Tone je vendarle silil domov. Uro pozneje ga je našel ubitega drug iz Šebrelj. Padel je s stare ceste na novo 11 m visoko.

Leta 1902 je zahteval kralj alkohol izmed našega siromašnega ljudstva 55 žrtev. V resnici jih je veliko več. Ljudje se radi izgovarjajo, kaj meni to mari, hvala Bogu, da jaz nisem med temi; vsakemu je določeno enkrat umreti, kaj to, če kdo prej ali poslej umrje! Kdor tako govori, ne razume delo usmiljenega Samarijana.

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

Na plesu ni nikdar hodila. Bila je skoraj od štirinajstega leta na dvoru v službi, a zabave in razvedrila njenih vaških vrstnic so ji bile popolnoma tuje. Tudi ni imela nobenih tovaršic med vaškimi dekletimi občevala je skoraj izključno s hčerko Dokije, Parasinko. Z drugimi ni imela kaj govoriti. Skrivnosti in ljubavnih zadev ni imela, ki so razburjale druga dekleta do norega, otroško-brezumnega smeha in razgovorov. In ker je graščina ležala nekoliko na strani od prve vasi in je bilo potreba ure časa, ako je hotela tje, ona je imela pa vedno polno dela, če ne enega pa drugega, imela je le jako redko priložnost priti na kakšen razgovor.

V nedeljo je hodila v cerkev, toda tudi tu ji ni preostajalo mnogo časa za razgovore, da bi se bolj seznanila.

Po službi, to je res, so se ji bližale in obdale dekleta, ogledovala njeno obleko, njeno lepo našito snežno-belo srajco, njena majhna, srebrna prstana, katera je dobila nekoč od gospe, dotikale so se vsega s prsti, spraševale jo o plači in hrani, kakšno je imela pri gospodi, podarile ji cvetke, toda, ker jim je s tem zmanjkalo tvarine za razgovor, ona pa sama ni začela prva novega razgovora, so se vse razšle ravnodušno.

Vaški mladenči so se za njo še manj brigali. Bila je uboga in radi tega ni imela za nje nobene vrednosti. Imela ni niti zemlje, niti denarja. Zemlje ni imela nikdar, ker so njeni stariši bili samo revni delavci, a denar, ako ga je imela še tako malo, nesla je takoj k materi. Mati jo je pa mučila in tepla toliko časa, dokler ji ni oddala vse do zadnjega vinarja. Na ta način je bila njena bodočnost omejena na delo rok, neprestani strah pred materjo in strogost brata. Poznanje in zavest velike revščine in z druge strani čustvo lastnega brezsilja, so naredili to, vže tako k resnobi in mišljenju nagnjeno naravo povazno do globine duše. Njeno vsakdnevno občevanje z gospo in z gospodično, tenkočutnimi in blagorodnimi ženskami, ki so jo zelo ljubile radi njene tihe in dosledne narave, odvzelo ji je osornost in neokornost kmetice iz prve roke, a mesto tega je dalo njeni resni duši krmilo, gibčnosti in svoje vrste razumnosti.

Ni znala brati in pisati. Za pisanje niso bili pripravni njeni prsti, ki so bili navajeni le na bolj «težko» delo, a da bi brala, ni imela časa. Vedno in povsodi jo je čakalo delo in svobodnih ur ni imela v svojem skromnem življenju. Mesto tega pa je ohranila njena deviška duša, vsled umnih in dobrih nauk in opominov plemenitih žensk, belino in čistost.

Bila je podobna divji cvetki, ki je rastle v zatišju gozda, daleč od glasnega sveta ali pa divjim golobom.

Starejše, resnejše in premožnejše gospodinje, kakor Dokija in nekaj drugih, ki so bile večkrat v graščinskem dvoru in so jo poznale dobro, so jo sploh ljubile radi njene prijaznosti in pridnosti. Njim nasproti je bila ponižna in jih je poljubovala, kadar jih je srečala ob nedeljah in praznikih, v roke. Njim je bilo to milo in poljubovale so jo nazaj na čelo in imenovala so jo «hčerkico». Toda druge niso imele za njo srca.

Na dvoru se je mnogo naučila, česar one niso znale in česar deklica ni mogla zatajiti — perilo gladiti, kuhati itd. — Ker se pa njihovo gospodinjsko častjo ni strinjalo, da niso znale takih del, radi tega so se norčevale iz nje in šalile pri vsaki priliki. Samo na to gleda — rekle so — da bi imela belo srajco, — če se pa njena skrinja polni s perilom to je vže ne skrbi. Menda bo potreba dveh parov volov, da potegnjejo njeno skrinjo do moževe hiše, če dobi kakšnega, ker eden par ne zmore.

Ali pa tudi: Ona zna perilo gladiti in z naprstnikom šivati, toda s tem si ne bo pridobila niti zemlje niti moža. Zemlji se je treba bližati z motiko, možu pa s polnimi rokami. Toda morda ji bo tudi naprstnik še dobro služil. Ostala bo brez strehe nad glavo, ker ima takšno mamico in bratca, da se to lahko zgodi, potem naj si da naprstnik na glavo in ji bo služil v pokrivalo... In podobne neumnosti.

Deklica je vedela za vse to in to ji je jemalo pogum v obnašanju in jo je ogorčalo. Kako težko je bilo biti v revščini! Ubog človek res ničesar ne pomeni. Sreča, da je vsaj imela zdrave roke. Te roke ji pomorejo živeti, naj bi ji bilo tako težko v življenju, ker kaj naj bi počela? Svet je za vse. Za bogate in za reveže.

Tudi sedaj je mislil na njo.

Žal mu je bilo vse zapustiti. Stariši pridejo morda enkrat ali dvakrat, toda ona? Ljudje govore: «Kar je komu namenjeno, mu ne odide!» On ima upanje, da postane ona njegova.

On jo ljubi. Ona sicer nima niti polja, niti živine, niti denarja, toda on jo vseeno ljubi. Ako Bog da, si vže opomoreta. Zato ima pa on polje in živino. Ima tudi tele junčke, svoje tovariše.

Trenotek se je zamislil in ni opazil, kako je eden izmed volov potegnil z gobcem po detelji in ko je utrgal dober prigrizek, mlel ga je pridno in dvignil glavo od zemlje.

